

Strona główna>Wszczęcie postępowania sądowego>Gdzie i jak>Prawo którego kraju zostanie zastosowane?

Prawo którego kraju zostanie zastosowane?

Francja

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Prawo prywatne międzynarodowe nie jest w szczególności sposobem skodyfikowane ani uregulowane w przepisach. Większość zasad i norm kolizyjnych określono w orzecznictwie, z wyjątkiem niektórych zasad przewidzianych w różnych kodeksach, przede wszystkim w kodeksie cywilnym, w zależności od przedmiotu sprawy.

Treść poszczególnych kodeksów jest dostępna w internecie pod adresem:

<https://www.legifrance.gouv.fr>

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Francja jest stroną 24 konwencji przyjętych w ramach Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego. Na stronie konferencji znajduje się wykaz odnośnych konwencji.

<https://www.hcch.net/fr/states/hcch-members/details1/?sid=39>

Francja jest również stroną innych konwencji wielostronnych, w szczególności tych zawierających przepisy prawa materialnego, np. konwencji wiedeńskiej z 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów.

Wszystkie konwencje, których Francja jest stroną, figurują w bazie traktatów i umów prowadzonej przez Ministerstwo Spraw Europejskich i Zagranicznych:

<https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/cadcgp.php>

1.3 Główne konwencje dwustronne

Francja przystąpiła do wielu umów dwustronnych, z których część zawiera normy kolizyjne. Umowy te można również wyszukać we wspomnianej powyżej bazie danych.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Status proceduralny normy kolizyjnej różni się w zależności od tego, czy strony mogą swobodnie wyznaczyć prawo właściwe, niezależnie od źródła danej normy kolizyjnej (prawo krajowe, przepisy unijne, konwencja międzynarodowa).

W przypadku gdy przedmiot danej sprawy umożliwia stronom swobodny wybór prawa, tj. przede wszystkim w sprawach majątkowych (umowy, odpowiedzialność cywilna, prawa rzeczowe itd.), sąd nie jest zobowiązany z urzędu zastosować normy kolizyjnej, jeżeli żadna ze stron nie powoła się na stosowanie prawa obcego. Sąd ma wyłącznie taką możliwość, chyba że strony zawarły umowę procesową przewidującą stosowanie prawa francuskiego.

W związku z tym normę kolizyjną stosuje się na wniosek stron postępowania.

Jeżeli natomiast przedmiot sprawy uniemożliwia stronom swobodny wybór prawa, w szczególności w sprawach niemajątkowych (statut personalny), sąd jest zobowiązany z urzędu zastosować normę kolizyjną.

2.2 Odesłanie

W orzecznictwie od dawna dopuszcza się możliwość stosowania odesłania, zarówno jeżeli chodzi o odesłanie zwrotne (odesłanie do prawa francuskiego, które staje się następnie prawem właściwym), jak i odesłanie dalsze (odesłanie do prawa państwa trzeciego, które dopuszcza uznanie jego właściwości).

W związku z tym w orzecznictwie regularnie przewiduje się możliwość odesłania, z zastrzeżeniem jego wyłączenia na mocy mających zastosowanie przepisów unijnych lub konwencji międzynarodowej, w sprawach dotyczących statutu personalnego lub ważności czynności prawnych co do ich formy, w szczególności w sprawach małżeńskich i spadkowych. W sprawach spadkowych zgodnie z obecnymi tendencjami orzecznictwami stosowanie odesłania ogranicza się wyłącznie do przypadków, w których umożliwia ono zapewnienie jednolitości dziedziczenia przez zastosowanie jednego prawa do nieruchomości i ruchomości wchodzących w skład masy spadkowej.

W orzecznictwie od zawsze wyklucza się natomiast możliwość stosowania odesłania w sprawach, w których strony mogą swobodnie wybrać prawo właściwe, np. w sprawach dotyczących majątkowych ustrojów małżeńskich i umów.

2.3 Zmiana łącznika

Konflikt ruchomy definiuje się jako kolizję przepisów w czasie ze względu na zmianę położenia łącznika. Problemem jest zatem stwierdzenie, na jakich warunkach zamiast prawa, którego stosowanie wynikało z poprzedniej sytuacji, można zastosować nowe prawo.

Istnieje możliwość, że warunki stosowania kryterium łącznika w czasie są określone w samej normie kolizyjnej, w której przewidziano to kryterium.

Przykładowo w samej normie kolizyjnej określonej w art. 311-14 kodeksu cywilnego, która dotyczy pochodzenia dziecka, przewidziano warunki stosowania kryterium łącznika w czasie – zgodnie z tą normą w takim przypadku zastosowanie ma prawo ojczyste matki z dnia urodzenia dziecka.

Poza tym przykładem orzecznictwo wskazuje różne rozwiązania, opierając się zwykle na francuskich przepisach przejściowych, które to rozwiązania obejmują z jednej strony bezpośrednie stosowanie nowego prawa do przyszłych skutków istniejących już sytuacji, a z drugiej strony nieretroakcję nowego prawa w celu stwierdzenia ustanowienia lub wygaśnięcia stosunku prawnego.

Przykładowo w sprawach małżeńskich nowe prawo stosuje się bezpośrednio do skutków małżeństwa i jego ustania. Z kolei przesłanki zawarcia małżeństwa w dalszym ciągu podlegają prawu właściwemu w dniu zawarcia związku małżeńskiego.

Prawa rzeczowe na ruchomościach podlegają bezpośrednio prawu właściwemu dla nowej sytuacji danego składnika majątku. Rozwiązanie to dotyczy również wszystkich zabezpieczeń umownych ustanowionych za granicą. W związku z tym jeżeli składnik majątku zostanie przeniesiony do Francji, zabezpieczenia takie nie wywołują żadnych skutków na jej terytorium, ponieważ nie mają odpowiednika w prawie francuskim. Przykładowo na klauzulę zastrzeżenia ustanowioną w Niemczech na rzecz niemieckiego wierzyciela w odniesieniu do składnika majątku, który znajdował się w Niemczech, lecz następnie został przeniesiony do Francji, nie można było powołać się we Francji, ponieważ stanowiła ona klauzulę przepadku zakazaną wówczas przez prawo francuskie.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

– Bezpośrednie stosowanie francuskich lub zagranicznych przepisów wymuszających swoje zastosowanie

Przepisy francuskiego i obcego prawa materialnego mogą być bezpośrednio stosowane przez sądy francuskie – bez konieczności stosowania norm kolizyjnych – jeżeli można je uznać za przepisy wymuszające swoje zastosowanie. Prawo francuskie nie zawiera definicji pojęcia przepisów wymuszających swoje zastosowanie. Sąd decyduje zatem o takim charakterze przepisów indywidualnie w każdej sprawie.

– Wyjątek dotyczący międzynarodowego porządku publicznego

Stosowanie przepisów obcego prawa materialnego, które zwykle mają zastosowanie zgodnie z normą kolizyjną, można również wyłączyć – w całości lub w części – w drodze wyjątku dotyczącego międzynarodowego porządku publicznego i zastosować francuskie przepisy prawa materialnego. Nie istnieje dokładna definicja wyjątku dotyczącego międzynarodowego porządku publicznego, z orzecznictwa wynika jednak, że obejmuje on przede wszystkim najważniejsze lub podstawowe zasady prawa francuskiego, takie jak np. godność, wolność człowieka (w tym swoboda zawierania małżeństw), a także integralność cielesna osób. Obejmuje on również pojęcie, które jest bardziej zmienne w czasie i przestrzeni, tj. obowiązkową politykę ustawodawczą Francji, której kształt zależy od konkretnej oceny sądu.

– Wyjątek dotyczący nielegalnego obejścia prawa

Można wyłączyć stosowanie prawa obcego również wówczas, gdy jego zastosowanie wynika z nielegalnego obejścia prawa, tj. ze świadomych działań, które podjęto w celu sztucznego uznania właściwości tego prawa zamiast prawa, które miałyby zazwyczaj zastosowanie. Działania te mogą obejmować np. celową manipulację kryterium łącznika jako kategorią prawną łącznika.

– Brak możliwości ustalenia treści właściwego prawa obcego

Ponadto prawo francuskie stosuje się również pomocniczo w przypadku braku możliwości ustalenia treści prawa obcego, które miałyby zazwyczaj zastosowanie.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Pomimo istnienia w przeszłości pewnych rozbieżności z orzecznictwa wyraźnie wynika obecnie, że to sąd francuski, który uznaje, że prawo obce jest właściwe – z urzędu albo na wniosek jednej ze stron, która powołuje się na to prawo – ma obowiązek ustalić jego treść przy pomocy stron postępowania oraz osobiście w stosownych przypadkach. Rozwiązanie to ma zastosowanie ogólne, niezależnie od tego, czy stronom przysługuje swoboda wyboru prawa właściwego.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Z zastrzeżeniem konwencji wielostronnych lub umów dwustronnych, które mają zastosowanie zgodnie z daną umową, dawna norma kolizyjna ustanowiona w tym zakresie w orzecznictwie ma zastosowanie wyłącznie w przypadku, gdy umowa ta nie jest objęta zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 593/2008 („Rzym I”) ani zakresem stosowania konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, którą zastąpiło to rozporządzenie. Francuską normą kolizyjną, którą ustanowiono w orzecznictwie wiele lat temu, jest prawo autonomii. W związku z tym umowa podlega prawu wybranemu przez strony, a jeżeli strony nie wybrały takiego prawa, prawu państwa, z którym umowa ma najściślejszy związek w świetle okoliczności danej sprawy. Formę czynności prawnych reguluje prawo właściwe ze względu na miejsce ich dokonania, chyba że strony wyraźnie uzgodniły (jeżeli mają taką możliwość), że formę danej czynności będzie regulowało prawo, które wskazały jako właściwe ze względu na istotę tej czynności.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W odniesieniu do zdarzeń sprawczych, które wystąpiły przed wejściem w życie rozporządzenia Rzym II, zastosowanie ma prawo właściwe ze względu na miejsce zdarzenia wywołującego szkodę rozumianego jako miejsce wystąpienia zdarzenia sprawczego albo szkody.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Zgodnie z art. 3 akapit trzeci kodeksu cywilnego status i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej reguluje prawo państwa, którego dana osoba jest obywatelem (prawo ojczyście, czyli prawo krajowe).

Zakres prawa ojczyściego ogranicza się jednak przede wszystkim do kwestii związanych ze zdolnością osób fizycznych do czynności prawnych (niezdolnością do dokonywania czynności prawnych).

Co do zasady orzeczenia konstytucyjne lub dotyczące statusu i zdolności do czynności prawnych osób są wykonalne we Francji niezależnie od wydania przez sąd postanowienia o wykonaniu orzeczenia zagranicznego (*exequatur*), chyba że stanowią one podstawę do podjęcia fizycznych czynności egzekucyjnych w odniesieniu do majątku lub zastosowania środków przymusu w odniesieniu do osób.

Miejsce zamieszkania nie wchodzi w zakres stosowania prawa ojczyściego, o ile nie należy do żadnej konkretnej kategorii łączników. Jest zatem objęte zakresem stosowania prawa właściwego dla każdej instytucji, w ramach której jest ono uwzględniane.

Podobnie jest w przypadku, gdy kwestii nazwiska nie reguluje żadna konkretna norma kolizyjna – wówczas rodzic lub rodzice, którzy chcą nadać dziecku nazwisko lub je zmienić, mogą wybrać prawo ojczyście, które ma w tym celu zastosowanie.

Ponadto procedury, które mają zastosowanie do zmiany imienia, podlegają prawu ojczyściemu osoby zainteresowanej, jak stanowi art. 3 akapit trzeci kodeksu cywilnego zgodnie z jego wykładnią przyjętą w orzecznictwie.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Zgodnie z art. 311-14 kodeksu cywilnego pochodzenie dziecka reguluje prawo ojczyście matki z dnia urodzenia dziecka, a jeżeli matka nie jest znana, prawo ojczyście dziecka.

Art. 311-15 kodeksu cywilnego stanowi jednak, że jeżeli dziecko, jego ojciec i matka – lub jedno z nich – mają miejsce zwykłego pobytu we Francji (wspólne lub osobne), posiadanie stanu pociąga za sobą wszystkie skutki wynikające z prawa francuskiego, nawet jeżeli pozostałe elementy pochodzenia dziecka mogłyby zależeć od prawa obcego.

Ponadto zgodnie z art. 311-17 kodeksu cywilnego dobrowolne uznanie ojcostwa lub macierzyństwa jest skuteczne, jeżeli dokonano go zgodnie z prawem ojczyściemu osoby uznającej albo z prawem ojczyściemu dziecka.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Kasacyjnego przepisy art. 311-17 mają zastosowanie zarówno w odniesieniu do powództwa o unieważnienie uznania, jak i do powództwa o zaprzeczenie, których wytoczenie musi być dopuszczalne zarówno zgodnie z prawem powoda, jak i z prawem dziecka.

3.4.2 Przysposobienie

Zgodnie z art. 370-3 kodeksu cywilnego przesłanki przysposobienia podlegają prawu ojczyściemu przysposabiającego lub, jeżeli przysposobienia dokonuje para małżonków, prawu, któremu podlegają skutki ich małżeństwa. Nie można jednak dokonać przysposobienia, jeżeli zakazuje tego prawo ojczyście któregokolwiek z małżonków.

Nie można przysposobić cudzoziemca małoletniego, jeżeli zakazuje tego jego prawo ojczyście, chyba że małoletni urodził się i ma miejsce zwykłego pobytu we Francji.

Niezależnie od tego, jakie prawo ma zastosowanie, przysposobienie wymaga zgody przedstawiciela ustawowego dziecka. Zgoda musi być udzielona dobrowolnie, bezinteresownie i po narodzinach dziecka, z uwzględnieniem skutków przysposobienia, w szczególności jeżeli jest to zgoda na przysposobienie całkowite – z uwzględnieniem faktu zupełnego i nieodwracalnego przerwania istniejącego wcześniej związku rodzica z dzieckiem.

Zgodnie z art. 370-4 kodeksu cywilnego skutki przysposobienia dokonanego we Francji są określone w prawie francuskim.

Art. 370-5 stanowi, że przysposobienie, którego skutecznie dokonano za granicą, wywołuje we Francji skutki przysposobienia całkowitego, jeżeli w sposób zupełny i nieodwracalny przerywa istniejący wcześniej związek rodzica z dzieckiem. W innym wypadku wywołuje skutki przysposobienia niepełnego. Może ono zostać przekształcone w przysposobienie całkowite w przypadku udzielenia wyraźnej zgody z pełną świadomością okoliczności faktycznych.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Normy kolizyjne przewidziano w art. 202-1 i 202-2 kodeksu cywilnego (kodyfikacja i dostosowanie orzecznictwa).

Zgodnie z art. 202-1 akapit pierwszy cechy i przesłanki niezbędne do zawarcia związku małżeńskiego podlegają prawu ojczystemu każdego z małżonków. Niezależnie jednak od właściwego prawa ojczystego małżeństwo wymaga złożenia przez małżonków oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński na warunkach przewidzianych w prawie francuskim w art. 120 i 180 kodeksu cywilnego.

Ponadto akapit drugi stanowi, że dwie osoby tej samej płci mogą zawrzeć związek małżeński, jeżeli zezwala na to prawo ojczyste przynajmniej jednej z tych osób albo prawo państwa, na którego terytorium przynajmniej jedna z tych osób ma miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu. W wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r. Sąd Kasacyjny potwierdził wykładnię art. 202-1 akapit drugi kodeksu cywilnego, zgodnie z którą prawo francuskie należy stosować pomocniczo z tytułu wyjątku dotyczącego międzynarodowego porządku publicznego. Należy zatem częściowo wyłączyć stosowanie prawa obcego, które ma zazwyczaj zastosowanie jako prawo ojczyste jednego z małżonków, jeżeli zakazuje ono zawierania małżeństw przez osoby tej samej płci, w zakresie, w jakim stoi ono w sprzeczności ze szczególną polityką ustawodawczą Francji (zob. powyżej w odniesieniu do wyjątku dotyczącego porządku publicznego).

Stosowanie tych przepisów jest jednak sprawą delikatną, jeżeli Francja zawarła z danym państwem umowę dwustronną (co ma miejsce w przypadku Algierii, Kambodży, Kosowa, Laosu, Macedonii, Maroka, Czarnogóry, Polski, Serbii, Słowenii i Tunezji), której postanowienia dotyczące spraw małżeńskich odsyłają – w celu oceny przesłanek materialnych zawarcia małżeństwa – wyłącznie do prawa ojczystego małżonka, które zakazuje zawierania małżeństw między osobami tej samej płci. W wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r. (skarga kasacyjna nr 13-50.059) Sąd Kasacyjny wyjaśnił jednak sytuację prawną tych osób, wyłączając stosowanie prawa marokańskiego wskazanego jako prawo właściwe zgodnie z umową między Francją a Marokiem, co wynika z art. 4 tej umowy, zgodnie z którym sądy jednego państwa mogą nie stosować prawa drugiego z państw wskazanych w umowie, jeżeli stoi ono w oczywistej sprzeczności z porządkiem publicznym, co ma miejsce wówczas, gdy w odniesieniu do przynajmniej jednego z małżonków prawo ojczyste albo prawo państwa, na którego terytorium znajduje się miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu tego małżonka, zezwala na zawieranie małżeństw między osobami tej samej płci. Zgodnie z art. 202-1 kodeksu cywilnego formę małżeństwa reguluje prawo miejsca jego zawarcia.

Ponadto jeżeli chodzi o czysto osobiste skutki małżeństwa, jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, prawem zwykle mającym zastosowanie jest – zgodnie z orzecznictwem – prawo państwa wspólnego obywatelstwa małżonków, a w jego braku – prawo siedziby sądu, tj. prawo francuskie. Skutki majątkowe podlegają prawu właściwemu dla majątkowego ustroju małżeńskiego lub dziedziczenia.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Pary pozostające w nieformalnym związku (konkubenci) nie podlegają żadnej szczególnej normie kolizyjnej, ponieważ zgodnie z prawem francuskim stosunki między konkubentami nie należą do żadnej szczególnej kategorii prawnej, lecz stanowią sytuację faktyczną. Podlegają zatem powszechnemu prawu zobowiązań. W zależności od danego sporu i charakteru prawnego stosunków między konkubentami prawem, które ma zastosowanie, jest zatem prawo właściwe dla odpowiedzialności pozaumownej, majątku lub dziedziczenia.

Z kolei zarejestrowane związki partnerskie podlegają szczególnej normie kolizyjnej przewidzianej w art. 515-5-1 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym przesłanki oraz skutki zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego, a także przyczyny i skutki jego ustania, podlegają przepisom prawa materialnego państwa organu, który zarejestrował ten związek.

Zgodnie z normą kolizyjną określoną w rozporządzeniu (UE) 2016/1104 z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich w pierwszej kolejności stosuje się prawo wybrane przez partnerów (może to być ich prawo ojczyste, prawo miejsca zwykłego pobytu lub prawo państwa, w którym zarejestrowano związek partnerski), a w jego braku – prawo państwa, na mocy prawa którego utworzono zarejestrowany związek partnerski. Rozporządzenie to będzie stosowane od dnia 29 stycznia 2019 r.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Normy kolizyjne określono w rozporządzeniu (UE) nr 1259/2010 („Rzym III”) w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej.

W przypadku postępowań wszczętych przed dniem 21 czerwca 2012 r., tj. przed datą wejścia w życie tego rozporządzenia, normą kolizyjną była norma przewidziana w art. 309 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym rozwód podlegał prawu francuskiemu, jeżeli w dniu wniesienia pozwu oboje małżonkowie mieli obywatelstwo francuskie, małżonkowie mieli wspólne miejsce pobytu lub oddzielne miejsca pobytu we Francji lub jeżeli wówczas, gdy sądy francuskie były właściwe do rozpoznania sprawy rozwodowej, nie uznano właściwości żadnego innego prawa obcego.

Odpowiedzialność rodzicielska

Normę kolizyjną w tym zakresie określono w art. 15 i następnych konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.

Poza jakimkolwiek postępowaniem i działaniami organu sądowego lub organu administracji przyznanie lub ustanie z mocy prawa władzy rodzicielskiej, a także jej wykonywanie, podlegają prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka.

Jeżeli postępowanie prowadzi organ francuski, stosuje on co do zasady prawo francuskie. W drodze wyjątku organ ten może jednak zastosować lub wziąć pod uwagę prawo innego państwa, z którym daną sytuację łączy ścisły związek.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Zgodnie z art. 15 rozporządzenia nr 4/2009 dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych prawo właściwe w tym zakresie ustala się zgodnie z protokołem z dnia 23 listopada 2007 r. o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny. Co do zasady stosuje się prawo państwa miejsca zwykłego pobytu wierzyciela, ale we wszczętym już postępowaniu strony mogą uzgodnić wybór prawa siedziby sądu lub jednego z następujących:

- a) prawa państwa obywatelstwa jednej ze stron z chwili wyznaczenia;
- b) prawa państwa miejsca zwykłego pobytu jednej ze stron z chwili wyznaczenia;
- c) prawa wyznaczonego przez strony jako właściwe dla łączących je stosunków majątkowych lub prawa faktycznie stosowanego do tych stosunków;
- d) prawa wyznaczonego przez strony jako właściwe dla rozwodu lub separacji sądowej lub prawa faktycznie stosowanego w przypadku rozwodu lub separacji sądowej.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Normy kolizyjne ustanowione w konwencji haskiej z dnia 14 marca 1978 r. o prawie właściwym dla małżeńskich ustrojów majątkowych mają zastosowanie do małżonków, którzy zawarli związek małżeński od dnia 1 września 1992 r., w związku z przepisami dostosowawczymi, które przewidziano szczególnie w art. 1397-2–1397-5 kodeksu cywilnego.

Ponieważ w konwencji nie przewidziano, jakie prawo należy stosować, kwestię tę rozstrzyga się zgodnie z zasadami ustalonymi w odpowiednim orzecznictwie francuskim. Prawo właściwe zgodnie z konwencją ma zatem zastosowanie do składu majątku dorobkowego, praw, obowiązków i uprawnień małżonków w okresie trwania małżeństwa, a także do rozwiązania majątkowego ustroju małżeńskiego i jego zniesienia po ustaniu małżeństwa. Francuskie normy kolizyjne mają zastosowanie do małżonków, którzy zawarli związek małżeński przed dniem 1 września 1992 r. Zgodnie z tymi normami niezależnie od tego, czy zawarto formalną umowę, majątkowy ustrój małżeński podlega prawu, które małżonkowie w sposób wyraźny albo dorozumiany, lecz niebudzący wątpliwości, wskazali w momencie zawierania związku małżeńskiego.

Małżonkowie, którzy zawrą związek małżeński lub wskażą prawo właściwe dla ich majątkowego ustroju małżeńskiego po dniu 29 stycznia 2019 r., będą objęci zakresem stosowania

[rozporządzenia \(UE\) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych](#)

Jeżeli małżonkowie nie wybrali prawa właściwego w sposób wyraźny ani dorozumiany, konieczne jest ustalenie, jaka była wola stron, na podstawie domniemania wzruszalnego, takiego jak np. domniemanie właściwości prawa pierwszego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Przepisy rozporządzenia (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. mają zastosowanie do spadków otwartych poczynszy od dnia 17 sierpnia 2015 r. Zgodnie z art. 21 rozporządzenia prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.

Spadki otwarte przed dniem 17 sierpnia 2015 r. w dalszym ciągu podlegają francuskim normom kolizyjnym. W normach tych przewidziano system dualistyczny, zgodnie z którym spadek z elementem obcym po tej samej osobie dzieli się z jednej strony na jedną masę spadkową obejmującą ruchomości oraz, z drugiej strony, na jedną masę spadkową obejmującą nieruchomości lub w stosownych przypadkach ich większą liczbę.

Dziedziczenie ruchomości obejmujących zarówno rzeczowe aktywa trwałe, jak i wartości niematerialne i prawne, podlega prawu ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego.

Dziedziczenie nieruchomości podlega prawu państwa położenia nieruchomości, jednak sądy francuskie mogą zastosować prawo francuskie w odniesieniu do tej nieruchomości w drodze odesłania, jeżeli umożliwia ono zapewnienie jednolitości dziedziczenia przez zastosowanie tego samego prawa zarówno do ruchomości, jak i do nieruchomości (zob. powyżej).

Prawo właściwe dla dziedziczenia ustawowego, ustalone zgodnie ze wspomnianymi powyżej normami kolizyjnymi, reguluje również przesłanki materialne i skutki dziedziczenia testamentowego lub umownego. Warunki dotyczące formy testamentów określono jednak w konwencji haskiej z dnia 5 października 1961 r., której postanowienia obowiązują od dnia 19 listopada 1967 r.

Ponadto Francja jest stroną konwencji waszyngtońskiej z dnia 26 września 1973 r., która obowiązuje od dnia 1 grudnia 1994 r. i zgodnie z którą wszelkie testamenty sporządzone w formach przewidzianych w tej konwencji należy uznać za ważne co do formy we wszystkich umawiających się państwach.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z art. 3 akapit drugi kodeksu cywilnego nieruchomości i wszystkie ustanowione na nich prawa rzeczowe podlegają prawu państwa ich położenia.

3.9 Niewypłacalność

Poza zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 1346/2000 i rozporządzenia (UE) 2015/848 w orzecznictwie od zawsze dopuszcza się możliwość wszczęcia we Francji postępowania zbiorowego przeciwko dłużnikowi, jeżeli posiada on swoją siedzibę lub jeden z zakładów na terytorium tego państwa. Ta sama zasada ma zastosowanie w odniesieniu do wierzycieli francuskich na podstawie uprzywilejowania właściwości (*privilège de juridiction*), o którym mowa w art. 14 kodeksu cywilnego.

Prawem właściwym dla postępowania wszczętego we Francji jest zawsze prawo francuskie, które reguluje przesłanki wszczęcia postępowania, jego prowadzenie oraz skutki, w szczególności egzekwowalność zabezpieczeń. O wszczęcie takiego postępowania może wnieść każdy wierzyciel, nawet jeżeli jego miejsce zamieszkania znajduje się poza granicami Francji. Postępowanie wszczęte w ten sposób we Francji ma co do zasady na celu objęcie całego majątku dłużnika, w tym jego składników położonych za granicą, o ile oczywiście orzeczenia wydawane we Francji są uznawane za granicą.

Ponadto postępowanie zbiorowe wszczęte za granicą wywoła skutki we Francji, jeżeli w państwie tym nie wszczęto jeszcze żadnego postępowania oraz pod warunkiem wydania postanowień o wykonaniu orzeczeń wydanych za granicą (*exequatur*).

Ostatnia aktualizacja: 18/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.